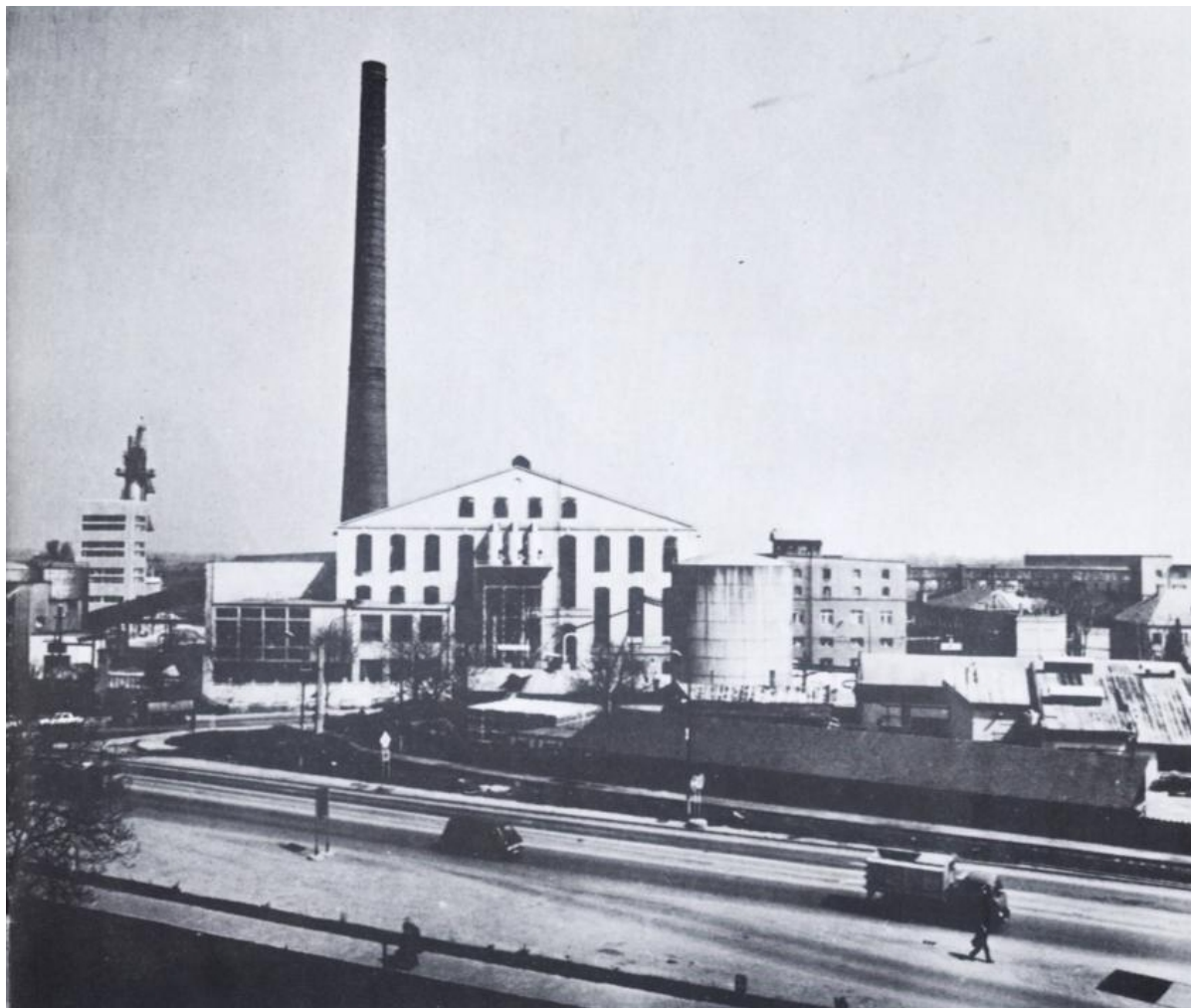

TÉMA TÝŽDŇA: Cukrovarníctvo po Nežnej revolúcii

Do roku 1989 sa cukrovarníctvo pohybovalo vo veľmi pomalých, skôr stojatých vodách. Uzavretosť systému, nemožnosť porovnávať výsledky práce v reálnej súťaži, neznalosť najnovších výdobytkov vedy a techniky, predznamenali ľahkú zraniteľnosť celého odvetvia. Význam repárstva a cukrovarníctva tak, ako mnohých iných pre Slovensko významných odvetví za posledných 40 rokov silne poklesol.

cukrovar z 80. rokov

Trnavský

Po novembri 1989 sa prakticky okamžite mení situácia. Ukázalo sa, že voči svetu sme zaostávali prakticky vo všetkých parametroch.

Zmena ekonomicko - politickej situácie a vystavenie producentov cukru, ale aj pestovateľov cukrovej repy liberálnemu trhu, nekoordinovaný postup jednotlivých subjektov zúčastňujúcich sa procesu premien viedli k prudkému zhoršovaniu situácie každého podnikateľského subjektu. Nízka, prakticky žiadna regulácia prechodu z jedného typu ekonomiky na druhý, plné spoliehanie sa na samoregulačnú schopnosť trhu vyvolala zvýšené celospoločenské náklady.

Výroba repného cukru, tam kde bola úspešná, sa od svojho vzniku pohybovala v ochranárskom prostredí. Tento fakt sa v podmienkach transformácie na Slovensku nebral do úvahy. Neexistovala žiadna predstava alebo koncepcia ako pokračovať. Nemali sme zadefinované legislatívne ani ekonomické prostriedky a nástroje, aby transformácia cukrovarníctva bola čo najúčinnejšia. Do tohto procesu často nekoordinovane a nelogicky vstupovali centrálné orgány. Jeden z príkladov roka 1991. Cena cukru sa postupne liberalizovala. Postupnú cenovú reguláciu vystriedala vecná regulácia ceny cukru, až sa ceny úplne uvoľnili. Naproti tomu Ministerstvo pôdohospodárstva SR učilo pevné ceny cukrovej repy.

Meniacej sa situácii sa musela prispôbiť aj organizácia jednotlivých podnikateľských subjektov. Už v roku 1988 sa zrušilo Generálne riaditeľstvo. Cukrovary sa vracajú pod bývalú organizačnú schému. 1.8.1988 vzniká Štátny cukrovarský podnik Trnava a tým, jednotlivé podniky sa stávajú koncernovými závodmi. V roku 1990 sa rozpadá centrálna organizačná schéma a od 1.10.1990 sa každý cukrovar stal štátnym podnikom. 1.5.1992 sú štátne podniky transformované na akciové spoločnosti. Takto boli ponúknuté do privatizácie. Výsledkom privatizácie sú spoločnosti s perspektívou, ale aj tie ktoré zanikajú. Cukrovary Nitra (1927-1992) a Pohronský Ruskov (1894-1993) boli navrhnuté do likvidácie. Už sa v nich nepodarilo obnoviť výrobu cukru. Cukrovar Dunajská Streda bol privatizovaný predajom akcií vo výške 51% zahraničnému záujemcovi a 49% sa ponúкло do kupónovej privatizácie. Cukrovary Sereď, Šurany, Trenčianska Teplá, Trnava a Trebišov a Rimavská Sobota boli sprivatizované predajom akcií individuálnym DIK-om, alebo investičným fondom. Cukrovar Sládkovičovo sprivatizoval manažment podniku

Turbulencie na vnútornom trhu počas celého obdobia 90-tych rokov viedli k postupnej difereciácii. Časť cukrovarníckych spoločností sa relatívne rýchlo rozvíja, časť stráca dych až po ukončenie činnosti. V roku 1998 končí svoju cukrovarnícku činnosť cukrovar Trebišov (1912-1997). Cukrovar bol likvidovaný postupným rozpredajom cukrovarníckej technológie. V roku 1999 končí svoju činnosť najstarší trvalo funkčný cukrovar na Slovensku Šurany (1854 -1999). Cukrovar Trnava (1868- 2004) končí svoju činnosť v roku 2004 a cukrovar Rimavská Sobota (1960 - 2005) v roku 2005.

Po roku 2004 sa aj v pestovaní cukrovej repy dosiahol trvalý obrat k lepšiemu. Cukrovú repu prestali pestovať slabí a priemerní pestovatelia. Dosahované parametre t.j. cukornatosť, úroda z ha a technologická kvalita cukrovej repy začali dosahovať európske parametre. Výroba cukru bola stabilizovaná a konkurencieschopná.

Dňa 1.5.2004 sa stalo Slovensko členom EÚ. V oblasti cukrovarníctva si Slovensko vyjednálo dobrú pozíciu. Slovensko získalo produkčnú kvótu vo výške 207 432 ton. Táto postačovala na pokrytie potrieb domáceho trhu a rezervu na prípadný vývoz. Tento objem kvóty zároveň umožnil plné využitie existujúcich spracovateľských kapacít.

Cukrovar v

Dunajskej Strede z roku 1999

Po roku 2005 sú v cukrovarníckej prevádzke ešte cukrovary v Dunajskej Strede, Seredi a Trenčianskej Teplej. Ukončenie činnosti je ovplyvnené rôznymi faktormi. Medzi hlavné patrí nedostatok základnej suroviny, nedostatok kapitálu potrebný na reštrukturalizáciu, chyby v riadení, nevýhodná lokalizácia a ďalšie vplyvy. Aby zostávajúce cukrovary prežili bolo potrebné koncentrovať výrobu, zvýšiť efektívnosť, zvýšiť dennú spracovateľskú kapacitu, zvýšiť produktivitu práce, racionalizovať celý proces od výroby cukrovej repy, jej dopravy, spracovania až po zabezpečenie výbornej kvality, sortimentu, pohotovosti v zásobovaní a výrazne zlepšiť prácu z ľuďmi. Vzhľadom k vysokej investičnej náročnosti, ktorú si vyžaduje koncentrácia výroby prežili iba spoločnosti s výrazným podielom zahraničného kapitálu. Cukrovar Dunajská Streda (JUHOCUKOR) po vstupe zahraničného kapitálu veľmi výrazne zvýšil svoju konkurenčnú schopnosť. Reštrukturalizácia kapitálu spôsobila, že ku koncu 90-tych rokov zaznamenal trvalý rast efektívnosti. V roku 2002 sa premenoval na Eastern Sugar Slovensko, a.s. Dunajská Streda. Zmenu obchodného mena presadil majoritný akcionár.

súčasnosť, cukrovar v Seredi, Slovenské cukrovary s.r.o.

Cukrovar Sered' kúpila Rakúska cukrovarnícka spoločnosť AGRANA. Cukrovar bol premenovaný na Slovenské cukrovary s.r.o Sered' a cukrovar Považský cukor a.s. Trenčianska Teplá kúpila nemecká cukrovarnícka spoločnosť Nordzucker.

Obrat o 180° sme zaznamenali po roku 2006 keď EÚ pristúpila k reštrukturalizácii výrobných kvót. Za odstúpenie od výroby cukru platila 730 € za každú tonu. Spoločnosť Eastern sugar sa rozhodla využiť túto ponuku a ukončila výrobu vo vysoko efektívnom cukrovare. Za výrobnú kvótu 70 133 ton cukru zinkasovala spoločnosť 51 197 090 € . Cukrovar Dunajská Streda (1969 - 2007) ukončil svoju činnosť v roku 2007.

súčasnosť, cukrovar v Seredi, Slovenské cukrovary s.r.o.

Na Slovensku zostali po reforme cukrovarníckeho priemyslu EÚ, dva funkčné cukrovary. Sú nimi cukrovar Považský cukor a.s. v Trenčianskej Teplej (člen skupiny Nordzucker) a Slovenské cukrovary s.r.o. v Seredi (člen skupiny Agrana). Aj im sa krátila produkčná kvóta z rozhodnutia pestovateľov cukrovej repy a za nepochopiteľnej podpory MP SR. Výrobná kvóta postupne klesla na 112 319,5 ton. Táto kvóta však nebola postačujúca ani z hľadiska kapacitného, keďže zostávajúce cukrovary majú produkčnú kapacitu spolu na úrovni 200 000 ton cukru a nepostačovala ani z hľadiska spotreby, keďže spotreba cukru na Slovensku sa pohybuje dlhodobo na úrovni približne 180 000 ton.

súčasnosť, cukrovar v Trenčianskej Teplej, Považský cukor, a.s.

K 30.septembru 2017 došlo v Európskej únii k zrušeniu režimu produkčných kvót a tým aj k úplnej liberalizácii trhu. Táto skutočnosť priniesla nové výzvy pre producentov cukru a pestovateľov cukrovej repy v EÚ. Vďaka nadzásobám a dlhodobo nízkym cenám vo svete ako aj v EÚ sa sektor cukor - cukrová repa ocitol v najhlbšej kríze od vzniku EÚ vôbec. V niektorých členských štátoch to viedlo k zatváraní prevádzok s dopadmi na zamestnanosť na vidieku.

súčasnosť, cukrovar v Trenčianskej Teplej, Považský cukor, a.s.

Cukrovarnícky sektor na Slovensku súčasnosti vďaka húževnatej snahe pestovateľov cukrovej repy a jej spracovateľov, ale aj vďaka podpore zo strany MPRV SR stále pretrváva a pokračuje v takmer 200 ročnej tradícii nepretržitej priemyselnej produkcie cukru na Slovensku. Preto sa cukrovarníctvo ako strategický sektor na Slovensku právom považuje za súčasť historického a kultúrneho dedičstva.

Foto: TASR a archív Slovenského cukrovarníckeho spolku